

Voksende spredning i landbrugets indtjening

Indhold	SIDE
Highlights	1
Baggrund	2
Voksende spredning i driftsresultaterne	2
Spredning i driftsgrenenes driftsresultater	6
Årsager til større spredning	8
Afsluttende bemærkninger	13

Highlights

- Igennem 00'erne er der opstået større spredning i landbrugsvirksomhedernes driftsresultater. Den større uensartethed gælder både for landbruget som helhed, driftsgrene imellem og inden for de enkelte driftsgrene.
- Der er en række forskellige årsager til den øgede spredning i driftsresultaterne:
 - Udvikling i virksomhedernes størrelse, herunder flere meget store virksomheder
 - Øget specialisering med større eksponering over for færre faktorer
 - Højere volatilitet på råvaremarkederne og de finansielle markeder
 - Stigende gældsætning med større rentefølsomhed
 - Øget anvendelse af forskellige valuta- og renteinstrumenter
 - Mindre "naturlig selektion", både under konjunkturopgangen frem til 2008 og under den efterfølgende konjunkturedgang
 - Lavere selvforsyningsgrad
- På længere sigt betyder større virksomheder, øget specialisering og mindre selvforsyningsgrad større spredning. En forventet uændret gældsbelastning samt den finansielle sektors øgede indtjeningskrav og afvikling af nødlidende virksomheder vil fastholde, måske nedbringe spredningen. Derudover vil den generelle økonomiske udvikling og markedsbevægelserne periodevist influere kraftigt på virksomhederne og øge spredningen. Samlet set peger det i retning af fortsat høj, men ikke nødvendigvis stigende spredning.
- Den stigende spredning afspejler større variation i de enkelte virksomheders indtjening og dermed større usikkerhed om mulighederne for investering, opsparing og privatforbrug. Det øger landbrugsvirksomhedernes behov for at kunne agere fleksibelt, samtidig med at den større spredning øger behovet for rådgivning inden for blandt andet strategi, risikostyring, benchmarking, investering, finansiering, optimering og krisehåndtering.

Kontakt: Erhvervsøkonomisk chef Klaus Kaiser

T +45 8740 5175

M +45 2013 5175

E kak@vfl.dk

Baggrund

Landbrugets driftsresultater danner baggrund for aflønning af landmandens arbejdskraftindsats og virksomhedens egenkapital. Driftsresultatet afgøres blandt andet af produktpriser, renter og diverse omkostninger og afspejler erhvervets konkurrenceevne og den generelle konjunkturudvikling.

Der udgives jævnligt resultater og prognoser for landbrugets indtjening. Der kan dog være stor forskel på de enkelte landbrugsvirksomheders driftsresultater, hvilket gør det vanskeligt at vurdere virksomhedernes og erhvervets reelle sundhedstilstand. I en vurdering af resultater og prognoser, er det derfor af stor betydning, i hvilken udstrækning de gennemsnitlige mål for landbrugsvirksomhedernes driftsresultater er repræsentative for erhvervet, eller om variationen i driftsresultaterne er så store, at der er behov for supplerende information for at kunne vurdere indtjeningen.

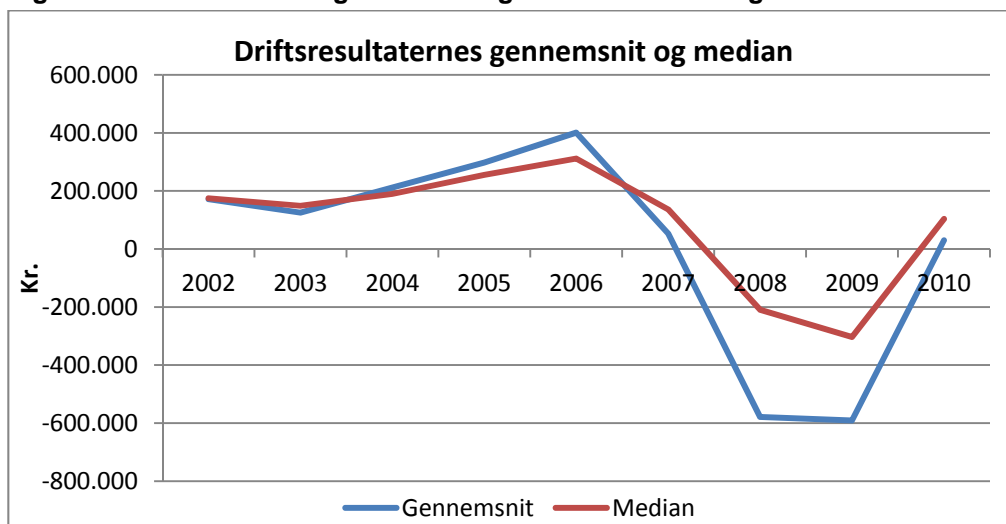
For at undersøge spredningen i heltidsbrugenes driftsresultater og udviklingen heri, belyser vi virksomhedernes spredning omkring gennemsnittet samt udviklingen heri i perioden 2002 til 2010. Derudover foretager vi beregninger af resultaterne for den bedste og den dårligste tredjedel samt viser fordelingskurver og -intervaller. Endelig angives mulige årsager til ændringen i spredningen samt mulige konsekvenser heraf.¹

Voksende spredning i driftsresultaterne

Gennemsnit og median

Figur 1 viser udviklingen i de gennemsnitlige driftsresultater, målt i faste priser. Gennemsnittet for driftsresultatet tager ikke højde for, om der er en tendens til overvægt af resultater, der ligger højere eller lavere end gennemsnittet. Denne bias får vi en idé om ved at beregne medianen – ”den antalsmæssigt midterste observation” – og studere fordelingskurver.

Figur 1: Heltidsbedrifters gennemsnitlige driftsresultater og median

¹ Data til beregningerne stammer altovervejende fra Videncentret for Landbrugs økonomidatabase, Danmarks Statistik og EcoWin. Data er omregnet til faste priser, så resultaterne kan sammenlignes i reale termer over tid. Endvidere er data renset for det regnskabsmæssige konjunkturbegreb, og de er uvægtede. Endelig er der foretaget frasortering af "outliers". På grund af disse forhold kan der forekomme afvigelser i forhold til andetsteds offentliggjorte driftsresultater. Tendenser og konklusioner vurderes dog at være enslydende.

Det fremgår af Figur 1, at afstanden mellem det gennemsnitlige driftsresultat og medianen generelt er blevet større i de senere år. Eftersom medianen udtrykker "den midterste observation", kan afstanden være et udtryk for, hvor stor en skævhed, der er i måden den antalsmæssigt midterste gruppe af virksomhederne ligger i forhold til gennemsnittet.

Den større afstand de senere år viser, at gennemsnittet ikke helt afspejler, hvordan det typiske landbrug præsterer. Forklaringen er, at gennemsnittet er under indflydelse af et antal virksomheder, som afviger relativt meget fra resten af landbruget. For eksempel trak nogle relativt få, store svineproducenter gennemsnittet ned i 2009, mens den antalsmæssigt midterste del af landbrugsvirksomhederne havde et driftsresultat, som lå knap 300.000 kr. højere end gennemsnittet.

Der er en tendens til, at jo mere ekstreme værdier det gennemsnitlige driftsresultat antager, desto større er afstanden mellem gennemsnittet og "den midterste observation". Det skyldes overvejende de helt store landbrug, hvor prisudsving oa. slår hårdt igennem, både positivt og negativt.

Bedste og dårligste tredjedel

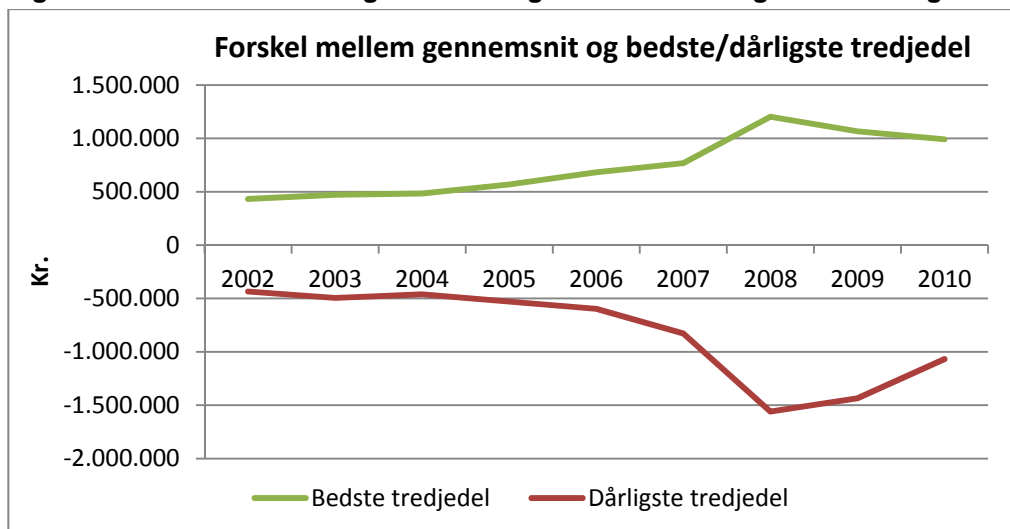
En præstationsmæssig opdeling af bedrifternes økonomiske resultater viser, at afstanden øges mellem det samlede gennemsnit og det gennemsnitlige driftsresultat for hhv. den dårligste og den bedste tredjedel. Målt på gennemsnittet af disse tre grupper, er der således sket en større spredning i landbrugsvirksomhedernes driftsresultater.

Tabel 1: Bedste og dårligste tredjedels driftsresultater

1.000 kr. pr. bedrift	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bedste tredjedel	603	596	695	867	1.083	821	624	475	1.022
Gennemsnit	172	125	212	298	401	52	-579	-591	30
Dårligste tredjedel	-263	-370	-250	-232	-196	-775	-2.140	-2.026	-1.038

Figur 2 viser den bedste og den dårligste gruppes *afvigelse* fra det samlede gennemsnit for driftsresultaterne.

Figur 2: Forskel mellem det gennemsnitlige driftsresultat og bedste/dårligste tredjedel

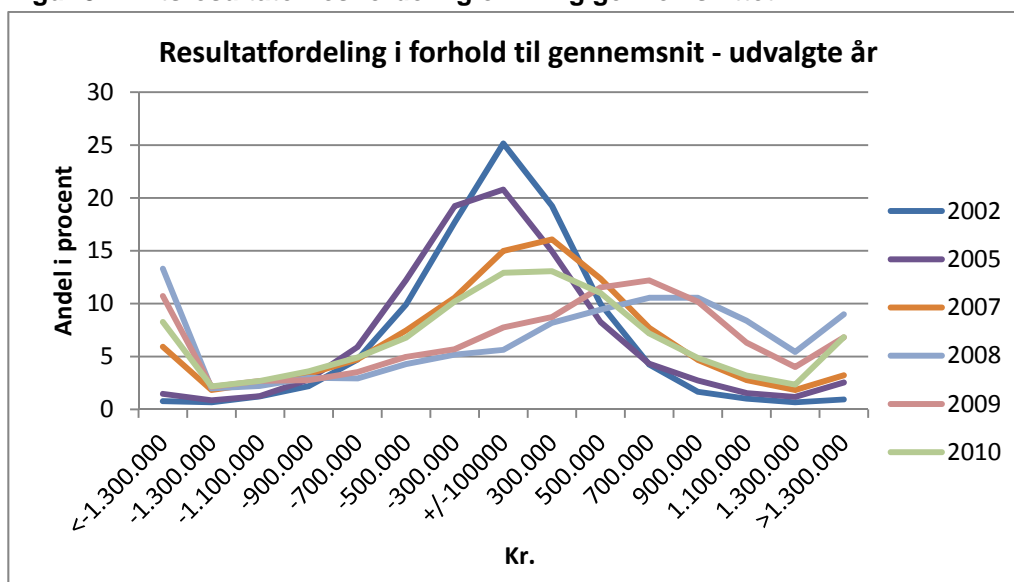

Det fremgår af Figur 2, at spredningen er nogenlunde synkron for den bedste og dårligste tredjedel i forhold til gennemsnittet. Dvs. de bedste forbedres lige så meget som de dårlige forringes. Kun i katastrofeårene 2008 og 2009 blev den dårligste gruppe forringet mere end den bedste gruppe blev forbedret i forhold til gennemsnittet.

Fordelingskurver

Jf. ovenfor er der til tider forskel mellem medianen og gennemsnittet. Et mere fyldestgørende overblik over, hvordan virksomhederne placerer sig antalsmæssigt fås i Figur 3, der illustrerer eksempler på, hvordan driftsresultaterne fordeler sig omkring gennemsnittet. Fordelingen har ændret sig markant gennem perioden 2002 til 2010.

Figur 3: Driftsresultaternes fordeling omkring gennemsnittet

Fordelingskurverne for driftsresultatet illustrerer, at spredningen generelt er vokset gennem årene. Det ses af, at en stadig mindre andel af observationer ligger omkring gennemsnittet. Modsat er andelen af observationer med større afstand til fordelingskurvens midte vokset.

Endvidere ses, at der i år med ekstreme udsving i driftsresultaterne, også observeres både større spredning og større skævhed i fordelingen, jf. 2008 og 2009. Fordelingskurverne bekræfter således, at et mindre antal virksomheder med meget store underskud påvirker gennemsnittet kraftigt i disse år.

Tabel 2 neden for angiver, hvor stor en andel af driftsresultaterne, der ligger i forskellige udvalgte intervaller omkring gennemsnittet.

Tabel 2: Driftsresultaternes afvigelse fra gennemsnittet

Andel i procent	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Mindre end -900.000 kr.	3	5	2	3	5	12	17	16	13
-300.000 til -900.000 kr.	17	16	17	21	24	17	10	12	16
Mellem -300.000 og 300.000 kr.	62	58	61	55	49	46	19	23	36
300.000 til 900.000 kr.	16	17	16	15	14	27	31	34	23
Mere end 900.000 kr.	2	3	4	6	7	9	22	17	12

Eksempelvis lå 62 procent af alle driftsresultater i 2002 inden for +/- 300.000 kr. i forhold til gennemsnittet og kun 5 procent afveg mere end +/- 900.000 kr. fra gennemsnittet.

I 2008, hvor spredningen var størst, lå kun 17 procent inden for +/- 300.000 kr. fra gennemsnittet, mens hele 40 procent afveg mere end +/- 900.000 kr. fra gennemsnittet.

De tilsvarende nyeste tal for 2010 er hhv. 33 procent inden for +/- 300.000 kr. og 25 procent mere end +/- 900.000 fra gennemsnittet.

Der er en tydelig tendens til, at spredningen har været særlig stor i de meget negative år, og at afvigelsen især sker i form af, at hovedparten af bedrifterne har bedre resultater end gennemsnittet. Det underbygger ovennævnte observation af, at det hovedsagelig er nogle relativt få, store virksomheder, der påvirker det gennemsnitlige resultat negativt.

Standardafvigelse

Et andet og mere detaljeret mål for spredningen i et sæt af observationer er standardafvigelsen². Standardafvigelsen udtrykker, hvor stor en forskel, der er mellem de enkelte observationer og gennemsnittet, målt i de originale enheder, dvs. driftsresultatet i kroner.

Standardafvigelsen giver endvidere et godt indtryk af spredningen, idet den skitserer de grænser (toleranceintervaller), som minimum 68,3 procent af alle driftsresultater befinder sig inden for³.

F.eks. lå minimum 68,3 procent af alle driftsresultater inden for +/- 452.000 i forhold til gennemsnittet i 2002, jf. Tabel 3.

Tabel 3: Driftsresultaternes standardafvigelse, målt i faste 2010-priser

1.000 kr.	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Standardafvigelse	452	506	507	611	747	877	1.541	1.408	1.213

Tabel 3 viser, at standardafvigelsen har været stigende i perioden. Hvor vi med sikkerhed kan sige, at over 2/3 af alle driftsresultaterne lå inden for +/- 452.000 kr. i forhold til gennemsnittet, er grænserne for at rumme minimum 2/3 af bedrifterne steget til +/- 1.213.000 kr. i 2010.

² Standardafvigelsen er den positive kvadratrods af variansen. Variansen udtrykker den kvadrerede forskel mellem observationerne og gennemsnittet/middelværdien i et datasæt. Ved at kvadrere differencen, udlignes hhv. positive og negative differencer. Værdien af variansen anvendes blandt andet til at sammenligne spredningen i forskellige dataserier over tid. Jo større afstand der er mellem de enkelte observationer og gennemsnittet – dvs. jo større spredning i driftsresultaterne - desto større varians, og dermed jo større standardafvigelse.

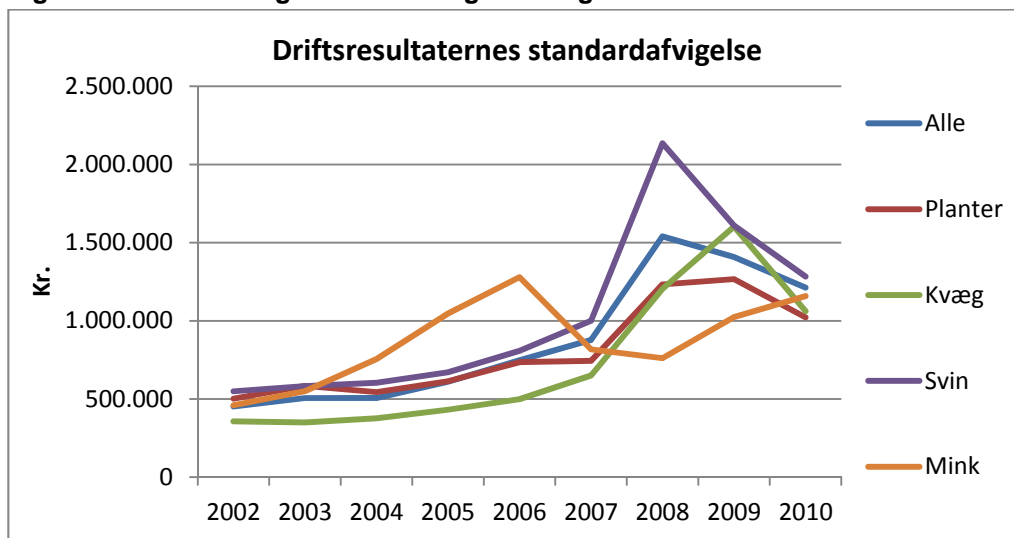
³ Dette gælder, eftersom fordelingen af driftsresultaterne i alle årene er tilnærmelsesvis normalfordelte.

Spredning i driftsgrenenes driftsresultater

Den større spredning i landbrugets samlede driftsresultater er et resultat af større spredning i og mellem de store driftsgrene.

Det fremgår af Figur 4, at de enkelte driftsgrene alle oplever større spredning samt at de på skift bidrager til spredningen i det samlede erhverv.

Figur 4: Standardafvigelse for udvalgte driftsgrene

Svineproducenternes driftsresultater har generelt set været præget af stor og stigende indbyrdes forskel og har øget spredningen i erhvervets driftsresultater. Særlig stor forskel i driftsresultaterne oplevede svineproducenterne i 2008, hvor der var forholdsvis store udsving i foderpriserne, og dermed basis for indkøb til meget forskellige priser. Derudover varierede også svinepriserne meget og asynkront med foderpriserne i store dele af perioden, hvorved bytteforholdet blev ændret kraftigt.⁴ I en sådan periode er dygtighed og held mht. indkøb sammen med evnen til og muligheden for produktionstilpasninger afgørende.

Mælkeproducenternes driftsresultater har relativt set været mere stabile end svineproducenternes, bortset fra 2009, hvor priserne nåede et bundniveau.⁵ Men trods et mere stabilt forløb har også mælkeproducenterne oplevet en generel stigning i spredningen.

I lighed med mælkeproducenterne har planteproducenterne oplevet relativt større stabilitet trods voldsomme udsving i produktpriserne i perioden 2007-2010. Det viser større homogenitet i prisgenemslaget, selvom spredningen også her har været stigende.

Mink øgede den samlede spredning i årene 2004-2006, men reducerede sidenhen spredningen eller lå i 2010 neutralt i forhold til sektoren.

Den større uensartethed finder ikke kun sted inden for driftsgrenene, men også mellem driftsgrenene.

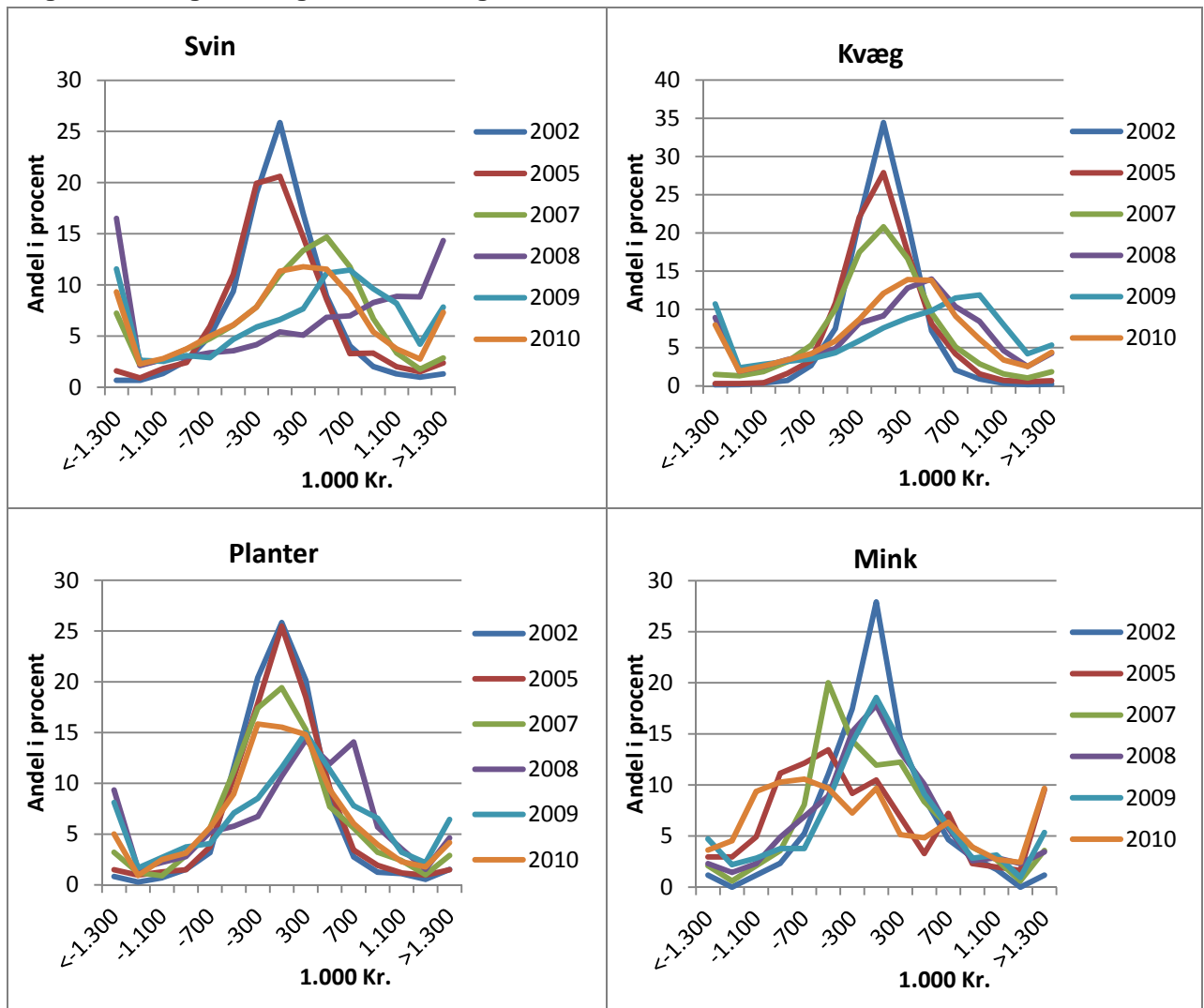
⁴ Hvedepriisen svingede mellem 106 og 182 pr. hkg. i 2008, målt som månedsgennemsnit, mens noteringen for slagtesvin svingede 7,7 til 10,4 kr./kg.

⁵ I over et halvt år lå mælkeprisen under 2,00 kr./kg. i 2009.

Hvis vi sammenligner driftsgrenenes fordeling omkring erhvervets gennemsnit, fremgår det, at afvigelsen varierer fra år til år, men med en tendens til stigende afvigelse for samtlige driftsgrene i perioden.

Figur 5 viser eksempler på fordelingskurver for udvalgte driftsgrene i udvalgte år.

Figur 5: Udvalgte driftsgrenenes fordelingskurver

Tendensen til stigende spredning ses ved, at toppene i fordelingskurverne bliver lavere, dvs. der bliver færre bedrifter, der ligger inden for et snævert interval i forhold til den gennemsnitlige indtjening. Samtidig bliver der stadig flere bedrifter, der præsterer meget afvigende resultater.

Det er bemærkelsesværdigt, at de tre største driftsgrene alle oplevede stor homogenitet i første halvdel af 00'erne. Omkring 60 procent af driftsresultaterne i alle driftsgrene lå inden for +/- 300.000 kr. frem til 2006. Kvægproducenters driftsresultater sneg sig endda op på, at 80 procent af alle driftsresultater lå inden for +/- 300.000 kr. fra gennemsnittet.

Efter 2006 viser resultaterne gradvist større uensartethed. I 2008 er det sågar kun 17 procent af svineproducenterne og 30 procent af kvægproducenterne, der ligger inden for +/- 300.000 kr. fra gennemsnittet.

Der er en række forhold, som er fælles for hele landbruget. Det gælder for eksempel renter, skatter, afgifter og miljøforhold. Men selvom forholdene er fælles, kan eksponeringen være forskellig mellem de enkelte driftsgrene. Produktpriserne er typisk den største driftsgrensspecifikke faktor.

Som et resultat af ukoordinerede udsving i produktpriserne samt den forskellige eksponering over for fællesfaktorerne ses - sideløbende med den generelle tendens til stigende spredning - at der er forskel på, hvornår og i hvilken retning driftsgrenenes fordeling slår ud de enkelte år. Denne uensartethed bidrager til større spredning den samlede sektors driftsresultater.

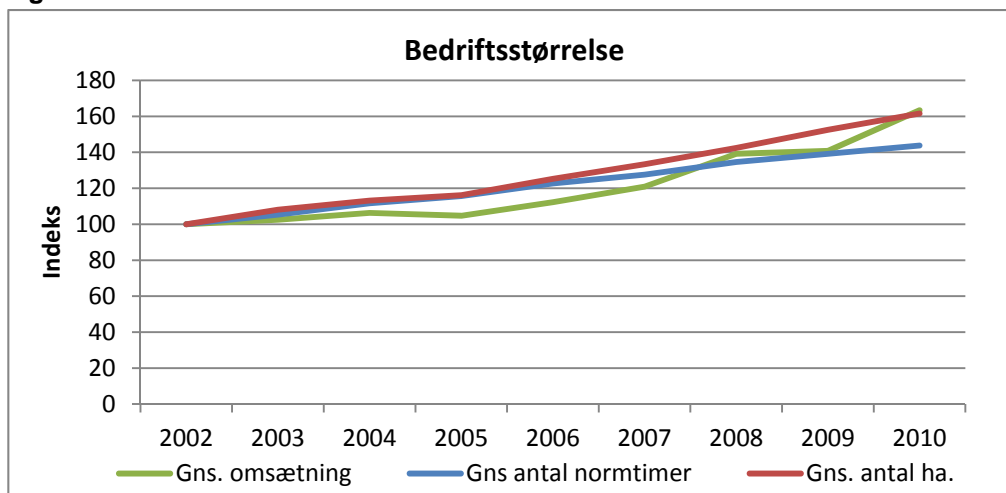
Årsager til større spredning

Den voksende spredning i driftsresultaterne kan forklares med en række forskellige forhold, hvoraf de væsentligste er omtalt nedenfor.

Virksomhedernes størrelse

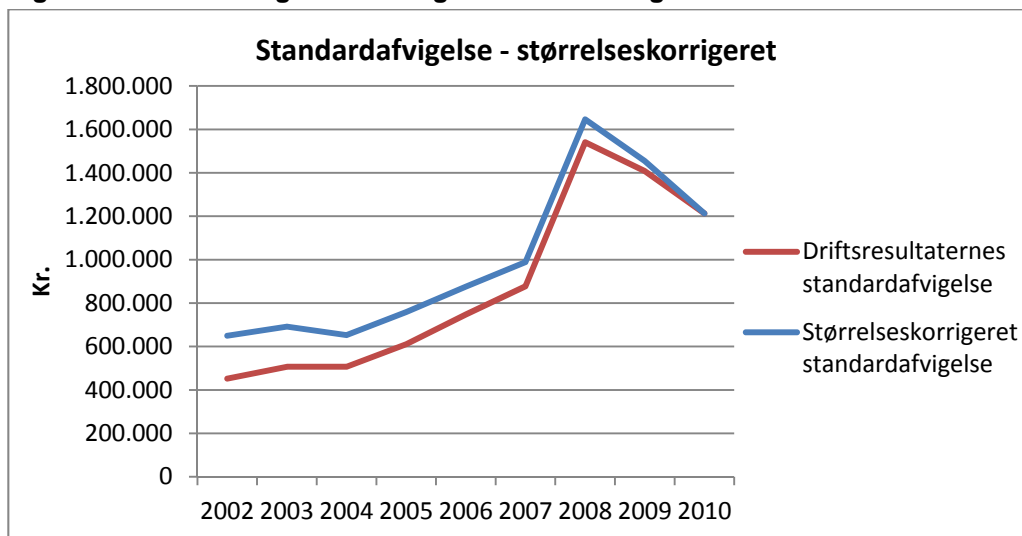
Et af de forhold, som har medført større spredning, er strukturudviklingen, som har betydet, at virksomhederne gennemsnitligt set er blevet større. Det afspejler sig blandt andet i større omsætning, et større antal normtimer og et større antal hektar pr. bedrift. Som en udløber heraf, er der endvidere blevet flere meget store virksomheder.

Figur 6: Bedriftsstørrelse

Den voksende bedriftsstørrelse samt den øgede spredning i virksomhedernes størrelse vil alt andet lige naturligt medføre en større spredning i resultaterne. For at kortlægge den underliggende spredningstendens, kan vi derfor neutralisere den størrelsesmæssige effekt.

Nedenstående Figur 7 viser, at en del af stigningen i standardafvigelsen forklares af udviklingen i virksomhedernes størrelse.

Figur 7: Standardafvigelse – korrigeret for udvikling i størrelse*

* Der er foretaget korrektion for størrelse ud fra udviklingen i den gennemsnitlige bedrifts normtimer.

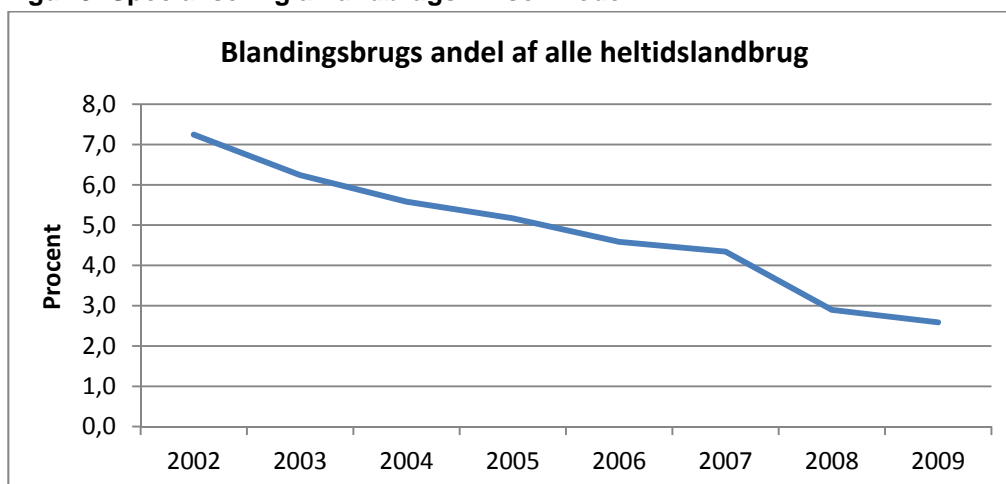
Den ikke-størrelseskorrigerede standardafvigelsen er steget med 168 procent fra 2002 til 2010. Udviklingen i størrelsen af virksomhederne kan forklare ca. 44 procentpoint af denne stigning. Men selvom vi tager højde for udviklingen i virksomhedernes størrelse, er standardafvigelsen stadig næsten fordoblet fra ca. 650.000 kr. i 2002 til ca. 1.200.000 kr. i 2010.

Som nævnt ovenfor har vi i forvejen rensset for prisudviklingen, og selvom vi derudover korrigerer for den størrelsesmæssige effekt, er der altså fortsat tale om en betydeligt voksende spredning i driftsresultaterne.

Større specialisering

Større bedrifter er en udløber af strukturudviklingen. En anden udløber er, at heltidsbedrifterne er blevet mere specialiserede.

Figur 8 giver et indtryk af specialiseringen inden for heltidsbrugene, hvor det ses, at blandingsbrugenes andel af det samlede antal heltidsbrug er fortsat med at falde i perioden 2002-2009.

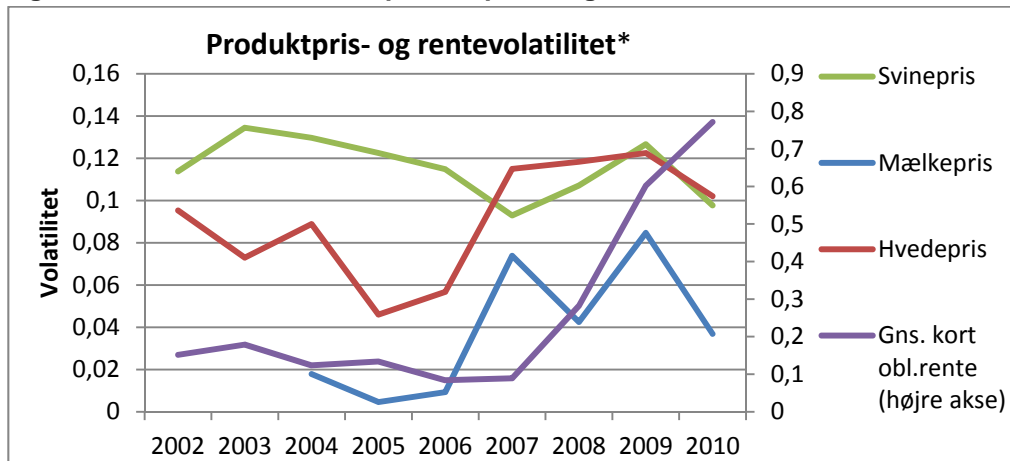
Figur 8: Specialisering af landbrugsvirksomheder

Den øgede specialisering vil typisk bidrage til en større spredning i driftsresultaterne, idet erhvervet deles op i produktionsgrupper, der hver for sig bliver relativt mere eksponeret over for ændringer i færre, specifikke faktorer.

Større markedsmæssige udsving

Gennem de senere år er udsvingene for en lang række produkter på råvaremarkederne og de finansielle markeder øget, som det fremgår af Figur 9.

Figur 9: Markedsvolatilitet for produktpriser og renter

* Volatiliteten udtrykker den annualiserede standardafvigelse.

Mens svinepriserne svinger med nogenlunde samme styrke, er volatiliteten steget markant for korn, mælkeprodukter og renter fra 2005/6 og fremefter.

Den større volatilitet skyldes blandt andet en skarpere forsyningsbalance, flere og større spekulative markedsaktører samt en række økonomiske og klimamæssige begivenheder, f.eks. hyppigere og mere ødelæggende tørke, brande og oversvømmelser. Siden 2007/8 har også den økonomiske og finansielle krise påvirket såvel råvaremarkedet som de finansielle markeder voldsomt.

Den større markedsmæssige volatilitet bidrager til at øge spredningen i driftsresultaterne, da der er blevet handlet på mere forskelligartede priser end i tidligere år med mindre udsving, ligesom der er optaget lån, hvor rentesatserne har varieret mere end tidligere. Større udsving gør, at der i større udstrækning bliver handlet på "marginalpriser", uanset om det efterfølgende resulterer i tab eller gevinst, og uanset om det skyldes held eller dygtighed.

Finansielle poster

Der er større spredning i driftsresultaterne end i resultatet af primær drift. Det viser, at regnskaberne finansielle poster bidrager til at skabe større spredning.

For det første skaber det faktum, at der indgår flere elementer i det samlede driftsresultat end i resultatet af primær drift, forudsætninger for en større variation. Kun hvis de finansielle poster er direkte modsat korrelerede med de øvrige regnskabsposter vil variationen blive mindre. Der er dog intet, der tyder på, at dette er gældende som gennemgående princip, snarere tværtimod.

For det andet kan den større spredning i de samlede driftsresultater skyldes forskellig eksponering inden for de finansielle poster. For eksempel vil forskellige gælds niveauer betyde, at virksomhederne i forskelligt omfang er eksponeret mod ændringer i renten. Da udsvingene i renten samtidig er øget, jf. Figur 8 ovenfor, forstærkes spredningen.

Spredningen øges, hvis virksomheder med god primær indtjening samtidig har relativt lave finansieringsomkostninger. Modsat kan virksomheder med dårlig primær indtjening samtidig have relativt høje finansieringsomkostninger.

Tabel 4 viser, at den generelle rentefølsomhed er steget på grund af en stigende gældsætning. *Gældsprocenten* har udviklet sig uensartet, men *gælds niveauet* er steget. Udover at den generelle rentefølsomhed er steget, er der også blevet større forskel mellem de enkelte driftsgrenes gældssætning og rentefølsomhed. For eksempel er soholds rentefølsomhed mere end tredoblet siden 2002, mens planteproduktions rentefølsomhed "blot" er fordoblet.

Tabel 4: Driftsresultaternes følsomhed ved rentestigning på ét procentpoint*

Pr. bedrift	2002		2010	
	Gældsprocent	Rentefølsomhed	Gældsprocent	Rentefølsomhed
Sektor	64	-63.000	67	-193.000
Søer/Smågrise	71	-88.000	77	-297.000
Slagtesvin	69	-78.000	61	-187.000
Kvæg**	64	-64.000	63	-191.000
Planteproduktion	53	-62.000	48	-133.000

* Der forudsættes et parallelskifte for hele rentekurven på 1 procent.

** Gennemsnit 80-160 køer

Et andet eksempel på forskellig eksponering inden for de finansielle poster er anvendelse af diverse finansielle instrumenter i danske kroner og valuta. Især i årene 2008 og 2010 har der været store tab på finansielle kontrakter.

Tabel 5: Kurstab/-gevinst på gæld og finansaktiver*, udvalgte år

1.000 kr. pr. bedrift	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bedste tredjedel	2	12	-26	-2	23	49	-107	71	-33
Gennemsnit	-1	3	-21	-5	10	31	-297	21	-187
Dårligste tredjedel	-2	-1	-43	-8	18	45	-634	-61	-499

* Det er tilstræbt at gengive de finansielle kurstab/-gevinster, der påvirker driftsresultatet. I perioden 2002-2008 er der dog tale om en approksimation, da kurstab/-gevinst ved gæld og finansaktiver kun delvist er posteret særskilt, og der er forekommet ændringer i regnskabspraksis. I 2009 ændredes regnskabsprincippet tillige, så kun realiserede kurstab/-gevinster indgår i driftsresultatet.

Analysen viser, at de klart største tab på finansielle kontrakter bæres af 10-15 procent af virksomhederne. Det er formentlig en rimelig antagelse, at dem, der har været økonomisk presset, har haft en større tilbøjelighed til at benytte diverse finansielle instrumenter, som led i både risikostyring og spekulation. Tab på finansielle kontrakter har derfor forstærket den negative tendens for mange af disse bedrifter, og på den måde har de finansielle poster bidraget til at øge spredningen.

Andre årsager

Mindre "naturlig selektion"

Gennem 00'erne, og især i perioden 2005-2008 har ejendomsmarkedet budt på store kapitalværdigevinster. Kapitalværdigevinsterne har kunnet stilles som sikkerhed for lån og har derved givet lettere adgang til finansiering⁶. Værdistigningerne er ofte anvendt til ekspansion, og i nogle tilfælde er kapitalværdistigningerne blevet anvendt til også at finansiere dele af driften.

Faktisk viser vores analyse, at de dårligst præsterende landmænd, der har haft den dårligste indtjening, er ekspanderet i nogenlunde samme tempo som dem med den bedste indtjening. Derved er gælden for den dårligst indtjenende gruppe steget betydelig kraftigere end de bedstes gæld. De dårlige skal både have finansieret ekspansion og dækket underskud, mens de bedste kun skal have finansieret en del af ekspansionen, da deres positive indtjening dækker resten af investeringen.

Det er heller ikke en urimelig antagelse, at låneomkostningerne for den dårligst indtjenende gruppe har været højere end for den bedste gruppe.

Under normale konjunkturforskel vil de dårligst præsterende landmænd forlade erhvervet, og de mest effektive ekspandere. I de tilfælde, hvor kapitalværdigevinster er anvendt til at forlænge levetiden i en underskudsgivende virksomheder, har stigningen i kapitalværdierne reduceret denne naturlige økonomiske selektion blandt landmændene. Derved er en gruppe af lidet effektive landmænd forblevet i erhvervet, og bidrager dermed til en større spredning i driftsresultaterne.

Samme problematik med manglende "naturlig selektion" gør sig gældende i perioden efter 2008 på grund af en kraftig opbremsning i strukturudviklingen. Det skyldes store fald i landbrugets indtjening og egenkapital samt krisen i den finansielle sektor, der har gjort finansiering af ejendomsopkøb vanskelig.

Konsekvensen er igen, at en gruppe af mindre effektive landmænd forbliver i erhvervet og bidrager til en større spredning i driftsresultaterne.

Lavere selvforsyningsgrad

Effekten af, at virksomhederne både er blevet større og mere specialiserede har endvidere medført en lavere selvforsyningsgrad. Derved får virksomhedsledelse såsom indkøbskompetencer større betydning for den enkelte virksomheds præstationer. Indkøbskompetencerne kommer til at slå kraftigere ud på bundlinjen.

Effektivitetsnøgletal

Umiddelbart kunne man forvente, at en del af forklaringen på spredningen i regnskaberne er, at effektiviteten udvikler sig forskelligt inden for hver enkelt driftsgren, således at afstanden mellem de gode og de dårlige blev større eller mindre. Det synes dog ikke at være tilfældet. F.eks. målt på grise pr. årssø og mælkeydelse er *forskellen* mellem den mest og den mindst effektive gruppe nogenlunde bibeholdt.

Faktisk kunne man forvente, at de mindst effektive henter ind på de mest effektive. Dels på grund af, at nogle af de mindst effektive løbende bliver skilt fra og forlader erhvervet, og dels at det alt andet lige burde være nemmere f.eks. at hæve antallet af grise pr. so fra 24 til 25 end fra 31 til 32. Niveauet for dem alle er dog løftet i nogenlunde samme takt.

⁶ Påvist af blandt andre J.V. Olsen & M.F. Pedersen, "An empirical analysis of access to finance for Danish farms: Understanding investment and the absence of risk management".

Afsluttende bemærkninger

Udsigterne for spredningen

Vurderet på de ovennævnte forhold, er der stærke indikationer på, at den store spredning i driftsresultaterne vil fortsætte, men ikke nødvendigvis blive større, målt i reale termer.

Hvis vi inddeler årsagerne til spredningen i forhold, som peger på større, uændret og mindre spredning, vil bl.a. den størrelsesmæssige udvikling og lavere selvforsyningsgrad trække i retning af yderligere spredning. Det samme gælder øget specialisering, selvom blandingsbrug næsten er udgået som produktionsform på heltidsbrug. Men det kan ikke udelukkes, at der vil ske øget specialisering af nye delelementer i produktionen, i lighed med den ekstreme specialisering, som er foregået i for eksempel industrien.

Derimod kan vi ikke nødvendigvis forvente, at de finansielle poster bidrager til yderligere spredning, udover det, der knytter sig til den størrelsesmæssige udvikling. Gælds-, indtjenings- og konjunktursituationen i landbruget samt den finansielle sektors forfatning gør, at gældsætningen formentlig vil være stagnerende/faldende i de kommende år. Samtidig må det forventes, at anvendelsen af diverse finansielle instrumenter og valutalån ligeledes drosles ned i en længere periode. Dermed vil eksternt finansiering over for udviklingen på de finansielle markeder blive reduceret.

Det skal dog pointeres, at når normaliseringen af renteniveauet på et tidspunkt indtræffer, vil det føre til en større spredning i driftsresultaterne som udtryk for virksomhedernes forskellige gælds niveauer, afdækningsstrategier samt valg af placering på rentekurven.

Øgede indtjeningskrav fra den finansielle sektor og kontinuerlig afvikling af nødlidende virksomheder kan nedbringe spredningen. Det er dog uvist, i hvilket tempo afviklingen af de nødlidende og mindst effektive bedrifter kommer til at foregå. Jo hurtigere afviklingen foregår, desto mindre bliver spredningen, da det skiller en del af virksomhederne i den tunge ende fra. I lyset af situationen på markedet for landbrugsejendomme samt i den finansielle sektor, tyder det på et moderat afviklings-tempo.

På kort sigt vil spredningen især afhænge af volatiliteten i markedet. Periodevist vil den generelle økonomiske udvikling og markedsbevægelser afledt af en stadig strammere forsyningssituation influere kraftigt på virksomhedernes driftsresultater og medføre såvel ændringer som forskelle i indtjeningen virksomhederne i mellem. Under økonomisk og markeds-mæssig turbulens vil spredningen øges.

På lidt længere sigt vil den størrelsesmæssige udvikling og strukturudviklingen i øvrigt vokse i betydning, ligesom perioden med stigende renter vil medføre større spredning.

Konsekvenser af øget spredning

Landbrugets driftsresultater danner baggrund for aflønning af landmandens arbejdskraftindsats og virksomhedens egenkapital. Større variation i virksomhedens indtjening afspejler både større forskel for sektoren som helhed og større udsving i indtjeningen i den enkelte bedrift.

Større spredning betyder derfor større usikkerhed om den enkelte landmands økonomiske forhold i form af mulighed for privatforbrug, opsparing og investering i virksomhedens udvikling. Endvidere har den større spredning samlet set betydning for erhvervets påvirkning af samfundsøkonomien i form af skattebetalinger, investeringer, efterspørgsel efter varer og serviceydelser mv.

Dertil kommer, at det ganske enkelt kan være vanskeligt for den enkelte landmand at forholde sig til statistik for branchen, da en stor spredning i resultaterne øger sandsynligheden for, at den specifikke landbrugsvirksomhed afviger fra gennemsnitstal for sektoren. Det bliver således vanskeligere at benchmarke sig op imod såvel branchen som driftsgrenen som helhed.

I perioder med store udsving i salgs- og inputpriser eller renter spiller risikostyring og fleksibilitet en særlig vigtig rolle. Ved faldende/lave priser er der behov for fleksibilitet for at kunne tilpasse omkostningerne og afdække den del af risikoen, som man ønsker at afdække og som lader sig afdække. Modsat er der ved stigende/høje priser behov for fleksibilitet for at kunne øge produktionen og indtjeningen. Flexibilitet er et stadig vigtigere strategisk element, som blandt andet indebærer overvejelser vedrørende finansiering, afgrødevalg, produktion i lejede bygninger, forpligtende samarbejdsaftaler med risikodeling o.lign.

Med stadig større, mere specialiserede bedrifter og en stigende andel af faste omkostninger, er erhvervet dog generelt set blevet mindre fleksibelt. Der kan derfor være behov for en større økonomisk buffer og kortlægning af det finansielle beredskab.

Større spredning stiller samtidig større krav til rådgivningsvirksomhederne, da det kræver en ganske anden og bredere palette af rådgivnings- og risikostyringsprodukter, end hvis indtjeningssituationen og sammensætningen heraf var meget homogen i landbrugsvirksomhederne. For eksempel stiger behovet for præcision mht. benchmarking med vægt på individuelle og virksomhedstilpassede værktøjer, ligesom håndtering af nødlidende virksomheder, optimerings- og effektiviseringsværktøjer, risikostyring, strategiudvikling, finansierings- og formuerådgivning mv. bliver stadig vigtigere.

Også for den finansielle sektor har øget spredning betydning, da det for eksempel stiller nye og større krav til risikovurdering, kreditvurdering, prisdifferentiering og kundehåndtering i øvrigt.

Spredningen i regnskaberne har også betydning for, hvordan erhvervets interesser bedst varetages i det politiske system, dels fordi en stor spredning gør det vanskeligt at vurdere erhvervets reelle sundhedstilstand, og dels fordi det kan være vanskeligt præcist at identificere de områder, der kræver opmærksomhed.

Disclaimer:

Denne analyse er udarbejdet af Videncentret for Landbrug, som er en uafhængig rådgivningsvirksomhed. Analysen er udarbejdet af analytikere uden et forretningsmæssigt forhold til de emner, der berøres, og tjener alene til orientering. Analysen er baseret på offentlig tilgængelig information og egen regnskabsdatabase. Der er anvendt kilder, som Videncentret for Landbrug finder pålidelige, men Videncentret for landbrug påtager sig ikke ansvar for materialets rigtighed eller for dispositioner foretaget på baggrund af analysens informationer eller vurderinger. Analysens vurderinger og anbefalinger kan ændres uden varsel. Analysen er til personlig brug for DLBR's rådgivere og kunder, og må ikke kopieres eller offentliggøres nogetsteds.